Asetus Euroopan laajuisista energiaverkkojen suuntaviivoista (Trans-European Networks for Energy, TEN-E) U5/2021 vp

Neuvotteleva virkamies
Maria Kekki
Energiaosasto
10.3.2021

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Tausta

- 2013 luotu väline, jota päivitetään
- TEN-E –asetuksella pyritään:
  - vaikuttamaan jäsenvaltioiden välillä oleviin puutteellisiin yhteenliitäntöihin,
  - varmistamaan Euroopan laajuisten energiaverkkojen yhteentoimivuus ja energian sisämarkkinoiden toiminta,
  - lopettamaan joidenkin jäsenvaltioiden eristys sähkön tai maakaasun sisämarkkinoista,
  - turvata ja monipuolistaa Unionin energiansaanti, lähteet ja reitit, sekä
  - lisätä uusiutuvien energialähteiden integrointia.
- TEN-E –asetuksella luodaan ne kriteerit ja prosessit, joilla EU:n yhteisen edun hankkeita (Projects of Common Interest, PCI) valitaan ja jotka voivat saada rahoitusta EU:n Verkkojen Eurooppa –rahoitusvälineestä (Connecting Europe Facility, CEF).
- CEF:ssä energiahankkeisiin on varattu 5,2 miljardia euroa uudesta EU:n rahoituskehyksestä 2021-2027.

- Verkkojen Euroopan energiarahoitusta Suomi on aiemmalla 2014-2020 kaudella saanut yhteensä noin 98 miljoonaa euroa (saanto rahoitusvälineestä 1,83 %). Suomi sai Balticconnector-kaasuputken rakentamiselle poikkeuksellisen 75 %:n tuen.
- Uudella rahoituskehyskaudella suunnitteilla on ainakin yksi, Suomen ja Ruotsin välisten sähkönsiirtoyhteyksien vahvistamiseen liittyvä rajajohtohanke, johon voidaan hakea EU-rahoitusta.

Asetuksen päivitys

- Tarve päivittää asetus:
  - EU asettanut kunnianhimoisia ilmastotavoitteita vuodella 2030 ja hiilineutraalisuustavoitteen vuodelle 2050.
  - Euroopan päämiesten 2002 sopima 10% tavoite sähkön rajat ylittävistä liitännöistä suhteessa maan tuotantokapasiteettiin päivitettiin 2014 15%:in.
- Keskeiset uudistukset koskevat:
  - Maakaasu- ja öljyinfrastruktuurin poistamista asetuksen soveltamisalasta
  - Vedyn, sähköstä kaasuksi -infrastruktuurin ja älykkäiden kaasuverkkojen lisäämistä
  - EU:n naapuruusalueen kolmansien maiden kanssa tehtävien keskinäistä etua koskevien hankkeiden (project of mutual interest – PMI) päivittämistä.
  - Merituulivoiman suunnittelu alueittain ja yhdennetyt meritekniset kehityssuunnitelmat ja merellä tuotettavaan uusiutuvaan energiaan liittyvien hankkeiden keskitetty palvelupiste kutakin merialuetta varten
  - Kestävyyden asettaminen pakolliseksi kriteeriksi hankkeille
  - Hankkeiden täytäntöönpanon nopeuttaminen
  - KOM ja ACER-viraston roolin kasvu EU-tasoisessa verkkosuunnittelussa

Oikeusperusta

- Asetusehdotus perustuu SEUT-sopimuksen 172 artiklaan energiaverkoista ja suuntaviivoista
- Asia käsitellään tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.
- Valtioneuvosto katsoo, että asetusehdotuksen oikeusperustaa voidaan pitää asianmukaisena.

Valtioneuvoston kanta I

- Valtioneuvosto pitää TEN-E –asetuksen päivittämistä lähtökohtaisesti perusteltuna.
- Aiemman 2013 annetun asetuksen jälkeen EU on tehnyt uusia ilmasto- ja energiapoliittisia linjauksia vuodelle 2030 ja sopinut hiilineutraaliustavoitteesta vuodelle 2050.
- Energiainfrastruktuurin investoinnit ovat luonteeltaan pitkäaikaisia ja niiden takaisinmaksuaika on pitkä. Jotta EU voi saavuttaa asettamansa ilmasto- ja energiapoliittiset tavoitteet, tulee nyt tehtävien investointien olla näiden politiikkojen kanssa samansuuntaisia.

Valtioneuvoston kanta II

- Maakaasuun liittyvien infrastruktuurihankkeiden poistuminen PCI-hankekategoriana on ilmastonäkökulmasta perusteltua. EU:n energiapolitiikkaa ohjaavat kuitenkin myös toimitusvarmuus ja kustannustehokkuus.
- Voisi ollakin perusteltua, että hyvin poikkeuksellisin toimitusvarmuusperustein myös yksittäiset maakaasuhankkeet voisivat jatkossakin saada PCI-statuksen. Yksittäisten maakaasuhankkeiden tukeminen ei myöskään uhkaa EU:n ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttamista. Lisäksi jo aiemmin PCI-statuksen saaneet hankkeet tulisi säilyä PCI-listalla vaikka uusi TEN-E –asetus tuleekin voimaan.
- Valtioneuvosto pitää tervetulleena uutta älykkäiden kaasuverkkojen hankekategoriaa, jonka kautta pystytään edistämään sellaista rajat ylittävän, olemassa olevan maakaasuverkon kehittämistä jakelu- ja/tai siirtoverkkotasolla, joka mahdollistaa biokaasun ja synteettisten kaasujen, mutta myös vedyn integroimista verkkoon.

Valtioneuvoston kanta III

- Merellä tuotettuun uusiutuvan energian ja ennen kaikkea merituulivoiman edistämiseen liittyen komissiolla on taustalla ajatus, että merituulivoimahankkeita tulisi edistää aiempaa voimakkaammin ”ylhäältä päin”.
- Merituulivoiman potentiaali on Euroopassa ja myös Suomessa merkittävä, mutta Suomessa markkinatoimijat eivät ole lähteneet vielä laajamittaisesti kehittämään merituulivoimaa ja rakentamisen voidaan arvioida painottuvan 2030-luvulle.
- Merituulivoiman tarvitsemat verkkoinvestoinnit kuuluvat jo nykyisellään TEN-E –asetuksen piiriin mutta merituulivoiman kehittäminen laajemmin ei sovellu TEN-E –asetuksen oikeusperustaan.
- Merituulivoimarakentamiseen kaivataan kiistatta koordinaatiota ja verkkosuunnittelua.
- Komission ehdottamia merialueittain tehtäviä pakollisia sitoumuksia uusiutuvalle energialle Suomi pitää kuitenkin liian pitkälle menevinä.
- Yhteistyön vahvistamisessa tulisi huomioida maiden ominaispiirteet.
- Komission ehdottamia 2050 asti tehtäviä suunnitelmia merellä tuotetun uusiutuvan energian rakentamiseksi voi pitää tarkkuustasoltaan kyseenalaisina.

Valtioneuvoston kanta IV

- Uusiutuvaa energiaa varten merelle rakennettavien verkkojen rajat ylittävien kustannustenjaon periaatteet laatisi komissio. Olisikin mahdollista, että toisen jäsenmaan alueelle merituulivoimaa varten rakennetusta siirtoverkosta voisi aiheutua kustannuksia myös muille jäsenmaille.
- Suomi pitää tärkeänä, että turhien kustannusten välttämiseksi verkon suunnittelu ja rakentaminen perustuvat verkonkäyttäjien tarpeisiin. Merelle rakennettavaa verkkoa ei voi käytännössä suunnitella irrallaan maalla sijaitsevasta verkosta.
- Suomen kannalta merellä sijaitsevien verkkojen kehittämisen osoittaminen siirtoverkonhaltijalle ehdotetussa laajuudessa lisäksi muuttaisi kustannustenjakoperiaatteita nykyisestä, sillä tuotantolaitoksen liittymisjohtojen rakentaminen kuuluu tällä hetkellä tuotantolaitoksenhaltijan vastuulle.
- Suomessa on edelleen hyvin tilaa myös maatuulivoiman hyödyntämiselle. Suomessa maatuulivoimahankkeet rakentuvat myös ilman yhteiskunnan tukea.
- Merellä sijaitsevien hankkeiden luvituksessa yhteinen toimija koordinoisi yhteishankkeisiin liittyvien kansallisten viranomaisten päätöksentekoa. Tämän koordinoinnin luonne on kuitenkin epäselvä ja eri viranomaisten vastuu on syytä selvittää tarkoin etukäteen.

Kiitos

Lisätietoja:

Maria.kekki@tem.fi